

ÅSIKTSTORG 1: DCA OCH NATO

MOTION 1

Uppsägning av DCA-avtalet med USA

Sammanfattning

Stockholms Freds styrelse föreslår att Svenska Freds ska driva frågan om uppsägning av DCA-avtalet med USA och verkar för att de 17 militära basområdena i Sverige inte kommer att bemannas eller kontrolleras av USA. Vi föreslår en riksomfattande kampanj med tryckt information och artiklar skrivs, t.ex. i tidningen PAX.

Förslag till beslut

att Svenska Freds ska verka för en uppsägning av DCA-avtalet med USA

Att kontakt med lokala politiker tas, där lokalgrupperna kan hjälpa till och med politiker i riksdag och regering.

Motionärer

Stockholms Freds styrelse 4 februari 2026. Eva Berglind, Åke Eriksson, Marije Raedts, Ludvig Landberg, Helin Kamila Turan och David Gustavsson.

MOTION 2

Utträde ur DCA

Sammanfattning

DCA-avtalet som placerar amerikansk militär på svenskt territorium måste upphävas snarast.

Bakgrund/Problem

DCA-avtalet placerar amerikanska militärbaser och militärpersonal i Sverige. Vi har ingen aning om konsekvenserna av detta avtal. Avtalet är också av sådan natur, att det sannolikt är ofruktbart att försöka förändra det inifrån.

Svenska Freds bör därför snarast högljutt ta ställning och verka för utträde ur DCA. Ifall det sker innan baserna och militärpersonal etablerats är det sannolikt lättare att riva upp än när de väl är på plats.

Förslag

DCA avtalet är sannolikt ett mycket impopulärt avtal när allmänheten väl får reda på vad det faktiskt innebär, och dess potentiella konsekvenser. Svenska Freds kan därför vinna opinion på att sätta avtalet under lupp och lykta och bilda opinion emot avtalet.

Resurser

Kortsiktigt krävs resurser i att det är bråttom att bilda opinion, men i bästa fall är resurserna väl nyttjade så vi slipper lägga mer tid på det när avtalet väl är i papperskorgen.

Förslag till beslut

Svenska Freds kongress 2026 föreslås besluta:

- Att Svenska Freds snarast möjligt aktivt verkar för svenskt utträde ur DCA-avtalet.

Motionärer

Ulrik Wemmenhed, kontaktperson Umeå fredsgrupp umea@svenskafreds.se Samt Pia Hane-Weijman; Ingvär Rönnbäck; Inger Dahlström-Norrman; Inga Johansson; Umeå fredsgrupp.

CENTRALSTYRELSENS SVAR PÅ MOTION nr. 1 och 2

Centralstyrelsen tackar för två engagerade motioner om DCA-avtalet mellan Sverige och USA. Motionerna lyfter oro över avtalet och dess konsekvenser för svensk säkerhetspolitik samt föreslår att Svenska Freds ska verka för att avtalet sägs upp eller att Sverige lämnar det. Förslagen innefattar även att organisationen driver opinionsbildning, bland annat genom kampanjer, information och kontakter med politiker, för att belysa avtalet och arbeta för att de planerade militära basområdena i Sverige inte ska bemannas eller kontrolleras av USA.

Det är Centralstyrelsens mening att Svenska Freds därför bör verka för ett omedelbart utträde ur DCA-avtalet.

Centralstyrelsens motivering till sitt förslag till beslut

Avtalet innebär ökad amerikansk militär närvaro i Sverige, risk för kärnvapen, svagare svensk kontroll över militär verksamhet på svenskt territorium (det vill säga minskad suveränitet) ökad militarisering och en större risk att Sverige dras in i konflikter. Till skillnad från både Norge och Danmark innehåller Sveriges DCA-avtal inget uttryckligt förbehåll mot förhandslagring av kärnvapen, vilket Svenska Freds är starkt kritiska till. Det finns alltså idag inga garantier för att DCA-avtalet inte kan komma att öppna upp för kärnvapen på svenskt territorium.

USA är heller inte vilken stat som helst, utan en kärnvapenmakt och världens största militärmakt. Gång på gång har USA, i strid med folkrätten, attackerat andra stater, senast Iran. Att USA i mars i år gjort uttalanden om att använda Spaniens baser för att föra krig mot Iran utan Spaniens samtycke visar på de enorma risker avtalet utsätter Sverige för. Iran har dessutom signalerat att amerikanska baser på allierade staters territorium kan betraktas som legitima mål för vedergällning. Sverige riskerar alltså genom DCA-avtalet att bli en måltavla. Avtalet öppnar också upp för att Svenska militärbaser kan användas som en språngbräda i krig mot tredje land.

Avtalet väcker också frågor om rättssäkerhet. Amerikanska soldater i Sverige ska i stor utsträckning lyda under amerikansk lag, trots att amerikansk och svensk lagstiftning skiljer sig på flera områden, exempelvis när det gäller sexualbrott. Sverige ger dessutom USA dispens från svensk lag, samtidigt som det är oklart i vilka fall denna dispens kan dras tillbaka. Erfarenheter från utländska militärbaser i andra länder visar också att ökad militär närvaro innebär ökad risk för sexuellt våld, exploatering och trafficking.

Vidare har USA, så sent som i år, hotat att angripa länder i vårt närområde. Avtalet utgör därför ett hot mot svensk säkerhet och visar hur riksdag och regering, trots tydliga varningstecken, valde att ignorera riskerna när beslutet fattades

Mot denna bakgrund anser vi att Sverige bör verka för ett utträde ur DCA-avtalet. Det kan starkt ifrågasättas om riksdagen, på det sätt som skett, har kunnat ge upp svensk suveränitet till ett annat land och ge amerikanska myndigheter och soldater auktoritet över svenskar på svenskt territorium. Ingåendet av DCA-avtalet torde därmed kunna stå i strid med svensk grundlag.

Vi delar motionärernas uppfattning att Svenska Freds bör aktivt fortsätta att driva på för att Sverige lämnar DCA-avtalet och att Svenska Freds bör verka för ett omedelbart utträde ur DCA-avtalet.

Centralstyrelsens förslag till beslut

- att bifalla att-sats ett i motion 1.
- att avslå att-sats två i motion 1 till förmån för att centralstyrelsen får i uppdrag att samordna hur påverkan i frågan kan göras både nationellt och lokalt.
- att bifalla motion 2.

MOTION 5

Skarpare ställningstagande gällande det svenska Natomedlemskapet

Sammanfattning

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen behöver ett skarpare formulerat ställningstagande mot det svenska Natomedlemskapet än vad som är idag (se bilaga).

Bakgrund/Problem

Sedan Rysslands invasion i Ukraina den 24 februari 2022 har flera länder investerat både politisk prestige och extremt höjda anslag på kapprustningen med motiveringen att Ryssland utgör ett hot mot resten av Europa. Även Sverige kom att förändras radikalt i och med sin formella anslutning till kärnvapenalliansen Nato. Ansökningsprocessen – där Sverige skämde ut sig fullkomligt – pågick mellan den 18 maj 2022 och fullbordades den 7 mars 2024. En process som skedde inledningsvis hastigt utan vare sig fördjupade analyser och demokratisk förankring, i form av en folkomröstning. Men Natoförespråkarnas propagandamaskineri var i full gång. Nato framställdes som en frälsning och alla som ifrågasatte Nato utmålades som ”naiva” och ”Putin-kramare”. Mediebevakningen har varit extremt undfallande och i stort sett låtit samma ”experter” komma till tals, samma ensidiga militariserade perspektiv dominera det offentliga samtalet.

Natomedlemskapet innebar ett fundamentalt skifte i svensk säkerhets- och utrikespolitik på ett sätt som saknar motstycke i modern historia. Personligen skulle jag kunna argumentera för att Natomedlemskapet varit mycket mer djupgående för utformningen av svensk politik än vad EU-medlemskapet varit sedan 1994. Natomedlemskapet innebar att Sverige bröt mot flera långvariga principer som präglade den tradition och självständighet som varit bärande för svensk utrikespolitik sedan 1814. Sverige har gått från att uppträda som medlare, diplomat och neutral aktör på den internationella arenan att bli en tydlig del av ett militärt och politiskt kollektiv där Sverige dessutom snabbt anpassat sig efter Natos kommandokedjor, doktriner och standarder. Slutet på den militära alliansfriheten har inneburit början på en omfattande förändring av juridik, militär planering och internationella relationer – inte minst till USA. Framför allt har medlemskapet fått långtgående ekonomiska konsekvenser där fem procent av BNP förväntas avsättas på försvaret under de kommande åren, vilket kommer att få återverkningar i hela välfärdssystemet. Alla riksdagspartier har enats om att denna ”satsning” ska ske genom lånefinansiering på 300 miljarder kronor, vilket kommer att slå extremt hårt mot yngre och kommande generationer. Ungdomar idag kommer ofrånkomligen att formas av militarismen som numera är upphöjd till ett slags statsreligion. Inom utbildningsväsendet har regeringen förordat att frågor om Nato och totalförsvaret ska integreras i skolplanen. Freds- och konfliktforskningen – som finansieras av statliga medel – kommer att utsättas för kraftiga nedskärningar till förmån för forskning som främjar den militära utvecklingen. I flera arbetsmarknadsprognoser tros många framtida jobb att finnas inom försvarsindustrin.

Just de här långsiktiga aspekterna, maktanalyserna och breda historiska sammanhangen behöver vässas i Svenska Freds- och Skiljedomsföreningens inramning av sin punktlista på konkreta ställningstaganden. Så som det ser ut idag behandlas Natomedlemskapet fortfarande som det vore en teknisk fråga, när det i själva verket handlar om den största säkerhetspolitiska förändring som ägt rum de senaste 200 åren. Man kan kritisera det svenska medlemskapet utifrån antimilitarismens bevekelsegrunder, men ett fredsperspektiv kräver att man blickar framåt och analyserar de underliggande konflikterna som förr eller senare leder till väpnade konflikter. Ett medlemskap i Nato ökar inte svensk säkerhet, utan det ökar spänningarna mellan Nato och de som för tillfället betraktas som antagonistiska krafter. Förvisso innebär Natomedlemskapet att Sverige, i händelse av militärt angrepp, uppbackas av ett kraftfullt militärt försvar, men det innebär också att vi blir indragna i andra medlemsländers krigsföringar. Detta ligger inte i Sveriges intressen. Dessutom finns en rad utmaningar

framöver, inte minst den internationella hanteringen av klimatförändringar och den globala miljöförstörelsen. Ett Natomedlemskap och ökad militarisering hjälper inte mot detta.

Om man ska jämföra med andra organisationer kan Vänsterpartiets och Miljöpartiets syn på det svenska EU-medlemskapet nämnas i sammanhanget. Dessa två partier var uttryckligen mot Sveriges anslutning till EU i samband med folkomröstningen 1994, men idag har båda antagit en pragmatisk hållning i och med att de har accepterat det svenska EU-medlemskapet (eller i vart fall kräver man inte längre utträde) men behållit stora delar av sina anmärkningar på denna union. Annorlunda, måhända provocerande uttryckt: Ja till EU och nej till allt EU står för.

I och med att Sverige är Natomedlem bör Svenska Freds inte fortsätta att argumentera som om Sverige inte var det. Svenska Freds bör heller inte reducera problemen med Nato som om det hela handlade om tekniska justeringar inom det befintliga systemet. Grundproblemet med Nato är ju Nato självt. En kvarleva från kalla krigets dagar som bildades av det amerikanska imperiet och forna europeiska kolonialmakter och som dessutom förlorade sitt existensberättigande i samband med Sovjetunionens och Warszawapaktens upplösning i början av 1990-talet. Det duger inte med att vara kritiska till delar av projektet, utan Svenska Freds behöver klargöra ett tydligt ställningstagande baserat på den nya verkligheten (dvs att Sverige numera är ett Natoland) vi har att förhålla oss till.

Förslag

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen har förslagsvis tre vägval till förnyat ställningstagande:

- 1) Man verkar för ett svenskt utträde, men i övrigt får Nato finnas kvar,
- 2) Man verkar för att Nato avskaffas i sin helhet, eller
- 3) Man verkar för att Sverige kan finnas kvar som Natomedlem, under förutsättning att Nato skrotar alla sina vapen och omställs till en humanitär organisation som bistår stödinsatser exempelvis i händelse av naturkatastrofer som drabbar medlemsstaterna.

Något av de här vägvalen vore önskvärt om kommande förbundsstyrelse undersöker närmare under kommande mandatperiod och presenterar som en proposition inför nästa kongress 2028.

Resurser

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen har redan tidigare utredningar i Natofrågan att luta sig mot och även flera sakkunniga på kansliet.

Förslag till beslut

Svenska Freds kongress 2026 föreslås besluta:

- att ge förbundsstyrelsen i uppdrag att uppdatera sitt ställningstagande i Natofrågan, i enlighet med motionens intentioner.

Motionär: Filip Hallbäck

Bilaga från motionären innehållande några specifika krav Svenska Freds driver gällande Nato:

Att ingå i en militärallians som inkluderar odemokratiska stater och som vilar på kärnvapen, gör inte Sverige säkrare utan bidrar till ökad osäkerhet och polarisering både här och i världen. Att värna om demokratin, folkrätten, mänskliga rättigheter och nedrustning är grundvärden i svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Grundvärden som alla riskerar att urholkas i och med det svenskt Natomedlemskap. Som Natomedlem kräver vi att Sverige:

1. Inför en nationell lag som förbjuder kärnvapen på svenskt territorium i freds- och krigstid.
2. Säkerställer att inga utländska militärbaser tillåts på svenskt territorium.
3. Ansluter sig till FN:s konvention om förbud mot kärnvapen.
4. Tydliggör att inga värnpliktiga skickas på Natouppdrag.
5. Utformar en tydlig och stark fredspolitik där konfliktförebyggande, diplomati och bistånd är centrala verktyg. Se till att arbetet för nedrustning och fred inte blir tomma ord.

6. Fastställer att ett Natomedlemskap inte ska tillåtas urvattna de svenska prövningarna för vapenexport. Hänsyn till Nato eller dess medlemmar får inte väga tyngre i bedömningen än landets demokratistatus, respekt för mänskliga rättigheter eller om landet är i väpnad konflikt.
7. Kraftfullt driver på för reformer som förbättrar insyn och ansvarsutkrävande i Nato.
8. Driver på för att Nato offentliggör sin metod för att beräkna utsläpp av växthusgaser samt att alliansen och dess medlemsstaters militära utsläpp begränsas i enlighet med Parisavtalets 1,5-gradersmål och rapporteras.

CENTRALSTYRELSENS SVAR PÅ MOTION nr. 5

Vi vill tacka för en viktig motion som utmanar oss att fortsätta utveckla vårt arbete i en värld som är i ständig förändring. Sådana inspel bidrar till att stärka vår analys och tydliggöra våra ställningstaganden med betoning på att Natomedlemskapet innebar ett fundamentalt skifte i svensk säkerhets- och utrikespolitik på ett sätt som saknar motstycke i modern historia

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen är kritisk till Sveriges medlemskap i Nato. Motionen efterfrågar dock att centralstyrelsen gör en djupare analys som mynnar ut i ännu skarpare formulerat ställningstagande mot det svenska Natomedlemskapet än vad Svenska Freds upplevs ha idag. Motionen lyfter tre konkreta förslag på inriktning för arbetet mot Nato samt uppmanar; utträde, policyarbete mot alliansen som sådan eller en omläggning av Nato från militär till civilt samarbete. Motionen rekommenderar kommande centralstyrelse att under nästa mandatperiod ta fram en proposition inför nästa kongress 2028 där positionen klargörs.

Centralstyrelsens motivering till sitt förslag till beslut:

Ambitionen att tydliggöra och stärka organisationens röst i freds- och säkerhetspolitiska frågor är en viktig del av den löpande diskussionen om hur Svenska Freds bäst bedriver sitt opinionsarbete. Naturligtvis bör föreningens ställningstaganden vara baserade på en djupgående analys.

Därför tog Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen fram rapporten *Sverige i Nato* i samarbete med Svenska Läkare mot Kärnvapen för att analysera vilka säkerhets-, politiska och demokratiska konsekvenser ett svenskt medlemskap i Nato kan innebära. Rapporten kom fram till att ett svenskt medlemskap i Nato innebär att Sverige ansluter sig till en militärallians vars säkerhetsstrategi bygger på kärnvapenavskräckning. Den lyfter också att medlemskapet kan bidra till ökade militära satsningar och en starkare militarisering av säkerhetspolitiken. Enligt rapporten finns en risk att Sverige i högre grad binds till Natos militära strategier och operationer. Samtidigt betonar rapporten behovet av att diskutera alternativa säkerhetspolitiska vägar, där större fokus läggs på diplomati, nedrustning och mänsklig säkerhet som komplement eller alternativ till militär allianspolitik.

Utifrån denna analys och samtal om hur vi på bästa sätt kan åstadkomma förändring har vi valt att fokusera på ett antal frågor där vi bedömer att vi har störst möjligheter att skapa opinion och påverka. Det är de frågor som motionären lyfter i sin bilaga. Samtidigt är det viktigt att våra ställningstaganden mot Nato är tydliga, så att de krav vi driver inte uppfattas som ett legitimerande av militäralliansens existens, vi är emot militärallianser och vill se Sverige utanför Nato.

Vi står därför bakom den skrivning som finns i handlingsprogrammet:

"Vi verkar för att Sverige ska vara en röst för fred, nedrustning och diplomati, motverkar militariseringen av EU och står utanför militäralliansen Nato."

Vi menar att denna formulering ligger i linje med en av motionärens förslag, att verka för ett svenskt utträde ur Nato. Ett svenskt utträde skulle i sig kunna påverka alliansen och bidra till en utveckling där Nato på sikt avskaffas.

Förslaget att Nato skulle reformeras från en militärallians, byggd på kärnvapenavskräckning, till en

humanitär organisation bedömer vi inte som en framkomlig väg. Även om tanken om en omställning från militärt till civilt arbete är konstruktiv, är det ur ett folkrättsligt perspektiv viktigt att militära och civila insatser hålls åtskilda. Det finns redan civila och humanitära organisationer som inte har ett militaristiskt bagage som bör ges större resurser för sådana uppgifter.

Centralstyrelsens förslag till beslut

- Att avslå motionen till förmån för att ge centralstyrelsen i uppdrag att utreda om organisationen behöver se över sitt ställningstagande i Natofrågan.

Centralstyrelsens Tomas Magnusson reserverar sig mot beslutet.

MOTION 6

Utträde ur NATO

Sammanfattning: Att Svenska freds ska verka för utträde ur NATO, och hålla fast vid detta krav oavsett hur opinionsvindarna blåser just för stunden.

Bakgrund/Problem: Att NATO är en farlig militärallians behöver nog inte förklaras här. Svenska Freds bör därför verka för ett svenskt utträde ur organisationen.

I samband med Rysslands storskaliga invasion av Ukraina och Sveriges påföljande snabba process att bli medlem i NATO var jag på ett föredrag där talaren, från Svenska Freds, berättade att Svenska Freds inte drev frågan om nej till NATO eftersom opinionen då visade ett så monumentalt stöd för medlemskap i NATO.

Nu har opinionen förändrats. Jag vill mena att ifall Svenska Freds konsekvent sagt nej till NATO oavsett hur opinionen sett, hade vi på sikt vunnit i trovärdighet.

Förslag: Jag föreslår att Svenska Freds konsekvent – oavsett hur opinionen än ser ut för stunden – tydligt tar ställning emot NATO och aktivt driver frågan om utträde ur NATO.

Resurser: Förslaget innebär att vi placerar utträde ur NATO högt på prioriteringslistan.

Förslag till beslut

Svenska Freds kongress 2026 föreslås besluta:

- att utträde ur NATO blir en prioriterad fråga för Svenska Freds.
- att detta utträde blir prioriterat oaktat hur opinionen ser ut för stunden.

Motionärer

Ulrik Wemmenhed, kontaktperson Umeå fredsgrupp umea@svenskafreds.se Samt Pia Hane-Weijman; Ingvar Rönnbäck; Inger Dahlström-Norrman; Inga Johansson; Umeå fredsgrupp

CENTRALSTYRELSENS SVAR PÅ MOTION nr.6

Centralstyrelsen vill tacka för motionen som menar att Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen konsekvent bör verka för att Sverige lämnar Nato och tydligt driva kravet på ett svenskt utträde ur alliansen. Enligt motionen bör organisationen hålla fast vid denna linje oavsett hur den allmänna opinionen ser ut för att ett konsekvent motstånd mot Nato skulle stärka vår trovärdighet över tid.

Centralstyrelsens motivering till sitt förslag till beslut

Centralstyrelsen vill förtydliga att Svenska Freds- och Skiljedomsföreningens hållning såväl inför som under Sveriges Nato-medlemskap alltid har varit tydlig: Vi är emot Nato och det svenska Nato-medlemskapet är en historisk felprioritering.

Vi beklagar om det har uppfattats som att organisationen varit otydlig i denna fråga. Svenska Freds har aktivt debatterat och argumenterat mot ett svenskt Nato-medlemskap, både i nationell och internationell media och i offentliga forum. Exempelvis rapporterade SVT Nyheter våren 2022 att:

"Mycket tyder på att Sverige är på väg in i Nato. En av de tydligaste Nato-motståndarna har varit organisationen Svenska Freds." [Svenska Freds om Natodebatten: "Vi har inte gett upp" | SVT Nyheter](#)

Ordföranden har försvarat denna ståndpunkt i intervjuer och program som **Agenda**, och internationell media har uppmärksammat vår konsekventa kritik mot militarisering och Nato-medlemskapet.

Däremot stämmer det att föreningen har behövt prioritera hur vi använder våra resurser och därför fokuserat på politisk påverkan just i de frågor där vi bedömt att vi har störst möjlighet att göra skillnad. Genom att vinna delmål i dessa frågor kan vi också ta steg närmare vårt övergripande mål: att Sverige ska stå utanför militäralliansen Nato.

Samtidigt ser vi nu hur förtroendet för Nato minskar i opinionen, och flera bedömare menar att alliansen befinner sig i en djup kris. Denna utveckling blottlägger också den grundläggande problematiken att militära allianser aldrig skapar verklig säkerhet. Det har till och med visat sig att medlemsstater i alliansen kan hota med militärt våld och hamna i konflikt med varandra i stället för att stärka varandras så kallade säkerhet.

Oavsett hur opinionen förändras är det uteslutet att Svenska Freds ställer sig bakom en militärallians vars doktrin dessutom bygger på kärnvapenavskräckning. Ett sådant ställningstagande skulle strida mot organisationens grundläggande värderingar, uppdrag och ambition att verka för en värld där konflikter hanteras utan vapen och utan hot om våld.

I handlingsprogrammets andra stycket under 3.2 Hållbar fred och säkerhet fastslås att Svenska Freds vidhåller att Sverige ska vara en röst för fred, nedrustning och diplomati och stå utanför militäralliansen Nato.

Vi vill därför tydliggöra att vi inte vill se Sverige som medlem i Nato, och att Svenska Freds även fortsättningsvis kommer att verka för att Sverige återigen står utanför alliansen.

Centralstyrelsens förslag till beslut:

Utifrån vad som beskrivits ovan anser centralstyrelsen att Svenska Freds entydigt och konsekvent uttalar sig mot det Svenska Nato Medlemskapet och föreslår därför kongressen:

- att avslå motionen till förmån för att lyfta att Svenska Freds är mot det Svenska Nato Medlemskapet i enlighet med skrivningarna som framgår i handlingsprogrammet.

Centralstyrelsens Tomas Magnusson reserverar sig mot beslutet.

MOTION 7

Tillsättning av en internationell oberoende kommission för granskning av Natos brott mot sitt eget traktat

Sammanfattning

En oberoende internationell kommission bör tillsättas och genomföra en rättsutredning som undersöker huruvida Nato för längesedan lämnat sitt juridiska underlag. Hur långt kan Nato gå utanför sitt rättsliga ramverk innan det betraktas som illegalt?

Bakgrund/Problem

Nato bildades den 4 april 1949 av USA och flera forna europeiska kolonialmakter, däribland Storbritannien, Portugal (som vid denna tidpunkt var en diktatur), Frankrike, Belgien och Nederländerna. Warszawapakten grundades den 14 maj 1955 som svar på Västtysklands Natomedlemskap och för att upprätthålla sovjetisk dominans i Östeuropa. Sovjetunionen och Warszawapakten upplöstes formellt 1991, varpå Nato borde ha gått samma väg till mötes, avveckla sin militära verksamhet och etablera en ny säkerhetspolitisk ordning som skulle komma alla till gagn.

Det valde Nato dock att inte göra. Man började i stället att expandera österut, trots flera varningar från såväl diplomater, forskare och ambassadörer som högt uppsatta militära befälhavare. 1990-talet blev en enda lång omställningsperiod för Nato att förändra strategisk riktning i syfte att upprätthålla amerikansk närvaro och dominant inflytande i västvärlden. Den allra första brytningspunkten manifesterades i samband med bombningarna i forna Jugoslavien (i praktiken Serbien) den 24 mars 1999 och som pågick intensivt under 78 dygn (avslutades 10 juni). Genomgående angreps civila, inte militära mål. Attackerna dödade minst 1500 personer och drev ännu fler på flykt. Den materiella förstörelsen var omfattande: Över 200 skolor bombades sönder, liksom fabriker, bostäder, sjukhus, vattenreningsanläggningar och elverk. Detta massiva bombardemang saknade stöd i folkrätten och därmed utgjorde ett brott mot FN-stadgans våldsförbud. Men det utgjorde också ett brott mot Natos eget traktat, i och med att inget annat Natoland angreps. Kom ihåg att Natos traktat i praktiken är en kopia på FN-stadgan, men med ett undantag och det är artikel 5 som bygger på principen "alla för en, en för alla"; om ett medlemsland angrips av något annat land utanför Nato, då ska andra medlemsländer ställa upp och försvara det utsatta medlemslandet. Men snarare föreföll det så 1999 att Nato intervenserade i ett inbördeskrig till stöd för ena parten.

En av många konsekvenser av USA:s och Natos bombningar i forna Jugoslavien, som för övrigt skedde på Natos 50-årsjubileum, var att två nya ideologiskt laddade begrepp myntades: "humanitära interventioner" och "den regelbaserade ordningen". Nato i allmänhet och USA i synnerhet har sedan dess fortsatt på liknande spår med sina krigföringar bland annat i Afghanistan och Libyen. Man har drivit en konfrontativ linje mot omvärlden och därtill undergrävt folkrättsliga principer. Det vi ser idag med USA:s statskupp i Venezuela, liksom Rysslands krigföring i Ukraina och Israels pågående folkmord längs Gazaremsan bör ses i detta bredare historiskt perspektiv.

Men det är inte bara undermineringen av internationella rättsprinciper som Nato brutit mot – och fortsätter att bryta mot – som den här motionen har i beaktande. Det handlar även om det faktum att Nato benämner sig som "försvarsallians", trots att kärnvapen – som inte nämns någonstans i Natos fördrag – utgör kärnan i denna organisation. Kärnvapen är inte defensiva vapen man försvarar sig med mot yttre hot, utan det ultimata terrorvapnet som uppfunnits i mänsklighetens historia och syftar till massförstörelse av andras territorier. Natos beroende av kärnvapen är förmodligen vad som hindrar dess medlemsländer från att underteckna det juridiskt bindande FN-fördraget om förbud mot kärnvapen (TPNW) som trädde i kraft 2021. Ytterligare något som bör granskas.

Förslag

Mot bakgrund av det ovan nämnda är mitt förslag att Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, utifrån sina förutsättningar och riktlinjer, verkar för att en oberoende internationell granskning, utifrån de kritiska frågorna: Agerar Nato i enlighet med sitt fördrag från 1949? Eller har organisationen antagit en form som överskrider dess syfte och eventuellt bryter mot sitt traktat? Förefaller det så att Nato är en kriminell organisation? Det är en fråga om juridik i första hand, inte etik.

Resurser

Svenska Freds har sakkunniga på sitt kansli, liksom kontaktnätverk utanför organisationen.

Förslag till beslut

Svenska Freds kongress 2026 föreslås besluta:

- att Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen ska verka för att en oberoende internationell kommission ska tillsättas för att juridiskt granska Nato, i syfte att utreda hur många gånger organisationen brutit mot sitt eget traktat sedan bombningarna i forna Jugoslavien 1999.
- att Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen i sin skriftliga kommunikation undviker att okritiskt använda begreppet "den regelbaserade ordningen" (bortsett om det bedöms vara motiverat och relevant, givetvis) till förmån för FN-stadgan.

Motionär: Filip Hallbäck

CENTRALSTYRELSENS SVAR PÅ MOTION nr. 7

Centralstyrelsen tackar för ett engagerat och genomarbetat förslag. Motionen lyfter viktiga frågor om folkrätt, internationella institutioner och granskning av militära allianser, och visar på stor kunskap i ämnet. Vi uppskattar att motionen bidrar till den fortsatta diskussionen om hur Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen kan arbeta vidare med frågor som rör Nato och internationell rätt.

Motionen föreslår att Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen ska verka för att en oberoende internationell kommission tillsätts för att juridiskt granska Nato. Syftet är att undersöka om Nato har agerat i enlighet med sitt fördrag från 1949 eller om organisationen genom militära insatser, exempelvis i forna Jugoslavien, Afghanistan och Libyen har överskridit sitt rättsliga mandat.

Motionen lyfter även kritik mot Natos roll som kärnvapenallians och föreslår att Svenska Freds i sin kommunikation hänvisar till FN-stadgan i stället för begreppet "den regelbaserade ordningen".

Centralstyrelsens motivering till sitt förslag till beslut

Centralstyrelsen tolkar det som att motionens intention är att genom en juridiskt genomarbetad granskning visa på att Nato är en kriminell organisation genom en oberoende internationell kommission. En internationell kommission är något som tillsätts av FN eller annan internationell organisation, flera regeringar tillsammans eller av en organisation som vill skapa en oberoende expertgranskning. Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen delar uppfattningen att militära allianser och deras agerande behöver granskas kritiskt och i relation till internationell rätt. Vi arbetar i dag med att analysera och uppmärksamma Natos roll, verksamhet och konsekvenser genom rapporter, opinionsbildning och deltagande i internationella nätverk.

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen medverkade aktivt i den så kallade alternativa Natoutredningen, initierad av Stina Oscarson, och bidrog till analysen som sammanställdes i boken *Sverige, Nato och säkerheten: betänkande av Natoutredningen* (2016). I boken behandlas flera av de frågor som motionen lyfter, bland annat Natos utveckling efter kalla kriget samt dess militära insatser i exempelvis Kosovo, Afghanistan och Libyen.

Svenska Freds har länge betonat vikten av att folkrätten respekteras och att krigsbrott samt andra brott mot mänskligheten utreds och beivras. Att värna folkrätten och ansvarsutkrävande är ett fundament i vår verksamhet. Vi verkar för att alla stater, inklusive Natos medlemsstater när de deltagit i väpnade konflikter, ska kunna hållas ansvariga enligt folkrätten. Staters ansvar kan prövas i Internationella domstolen (ICJ), medan enskilda krigsförbrytare bör lagföras i Internationella brottmålsdomstolen (ICC) eller i nationella domstolar. Samtidigt arbetar vi för att stärka FN:s roll i att upprätthålla folkrätten och säkerställa ansvarsutkrävande.

Styrelsen bedömer att det granskade arbete bäst bedrivs inom ramen för organisationens befintliga verksamhet och arbetsformer, snarare än genom att verka för tillsättandet av en särskild internationell kommission.

Vi håller med motionen om att uttrycket "den regelbaserade världsordningen" är problematiskt, och använder inte begreppet okritiskt.

Svenska Freds har en tydlig kommunikationslinje som går ut på att vi konsekvent använder formuleringen "den regelbaserade världsordningen baserad på folkrätten", för att tydliggöra vilka regler vi verkar för ska stärkas och försvaras. Avsikten med formuleringen är att koppla an till FN-stadgan och internationell rätt vilket är i linje med motionärens intention. Centralstyrelsen bedömer att denna formulering korrekt understryker Svenska Freds ståndpunkt och principer. Däremot ska okritiskt användande av "den regelbaserade ordningen" undvikas, och vid behov hänvisas tydligt till FN-stadgan, vilket är i linje med motionens intention.

Centralstyrelsens förslag till beslut

- att avslå att-sats ett
- att anse att-sats två besvarad

Centralstyrelsens Tomas Magnusson reserverar sig mot beslutet.